

CORE- Yhteistoiminnallisia ratkaisuja sirpaloituvien yhteiskuntien ongelmiin – käänne yhteishallintaan ympäristöpäätöksenteossa (CITIZEN-ohjelma)

Vaikuttavuustarina 2: Kansalaisyhteiskunnan roolit yhteiskunnallisten ongelmien ratkaisemisessa

1. Vaikuttavuustavoite

CORE-hankkeen tavoite yhteistoiminnallisen käänteen aikaan saamisesta voi edetä, kun muutoksen tekemisessä ovat mukana myös kansalaisyhteiskunnan toimijat. Hankkeen kansalaisyhteiskuntaa koskevan työn päätavoitteena on ollut edistää yhteistoiminnallista toimintatapaa ja kulttuuria, jossa kansalaiset ja erilaiset kansalaisyhteiskunnan yhteisöt ja organisaatiot saavat itselleen mielekkään roolin mutkikkaiden yhteiskunnallisten ongelmien ratkaisemisessa ja kykenevät halutessaan toimimaan rakentavasti ongelmien ratkaisemiseksi nyt ja jatkossa. Tärkeää on, että samalla heidän osaamisensa ja voimavaransa tuovat merkittävän panoksen näiden ongelmien ratkaisemiseen.

2. Mitä ohjelman tavoitetta vaikuttavuuskertomus käsittelee?

Vaikuttavuuskertomus käsittelee erityisesti ihmisten vaikuttamismahdollisuuksien arviointia (Uudet hallinnan tavat ja kansalaisten osallistumismahdollisuuksien muutokset nostavat esille tarpeen arvioida, miten ja missä ihmiset pystyvät vaikuttamaan itseään koskeviin ja yhteisiin asioihin) ja tiedon hyödyntämisen parantamista (Kansalaisten ja päätöksentekijöiden vuorovaikutusta lisäämällä parannetaan monimuotoisen tiedon hyödyntämistä sekä julkisessa päätöksenteossa ja toimeenpanossa että yritysten toiminnassa ja kansalaisten arjessa).

3. Keinot

Yhteistoiminnallisuutta maakuntatason suunnitteluun

CORE-hankkeen osatavoitteena oli lisätä kansalaisosallistumista maakuntatason suunnittelussa kehittämällä maakunnan suunnitteluasiakirjojen toimeenpanoa yhdessä Keski-Suomen liiton ja kansalaisjärjestöjen kanssa. CORE-hanke on tehnyt tiivistä yhteistyötä kansalaisjärjestö Pelastetaan reittivedet ry:n (PRV) kanssa, joka on pyrkinyt hankkimaan asemaa Pohjoisen Keski-Suomen vesistöjen suojelun toimijana.

Järvipäivät-hanke edisti kansalaisten vaikutusmahdollisuuksia

CORE-hankkeen, PRV:n, Suomen Luonnonsuojeluliiton, ProPäijänne ry:n, Jyväskylän ammattikorkeakoulun ja Keski-Suomen Liiton yhteistyönä aloitettiin 2018 Järvipäivät-hanke Keski-Suomen Kehittämisrahaston rahoittamana. CORE teki hankkeessa toimintatutkimusta. Hankkeen tarkoituksena oli lisätä kansalaisten kiinnostusta ja pysyviä vaikutusmahdollisuuksia järvien tilan ja arvostuksen parantamiseksi sekä aktivoida heitä omien lähivesiensä seurantaan ja puolustamiseen. Toimenpiteinä hankkeessa olivat asiantuntija- ja mielipidekirjoitukset, keskustelutilaisuudet, kansalaisten aktivoimiseen tähtäävä vesistölähettilästoiminta sekä ensimmäisen kerran 26.-28.4.2019 järjestetty Järvipäivät-tapahtuma Jyväskylän Paviljongissa.

Järvipäivät keräsi yhdessä kolmen muun (Wemmi-kevätmarkkinat, Retkelle ja Metsämme - messut) samaan aikaan järjestetyn tapahtuman kanssa yhteensä noin 11000 kävijää. CORE-tutkijat toimivat puheenjohtajina Järvipäivien paneelikeskustelussa, jonka aiheena oli

maanmuokkauksen vesistövaikutusten aiheuttamat jännitteet kansalaisten, viranomaisten ja toiminnanharjoittajien välillä. Lisäksi CORE keräsi tutkimusaineistoa kyselylomakkeella paneelin noin 50-henkiseltä yleisöltä. Muita Järvipäivien tapahtumien teemoja olivat mm. SLL:n Vesistölähettelästoiminta, vastuullinen matkailu (Jamk), Suoluonto ja soiden ennallistaminen (JY), Tourujoen kunnostussuunnitelma (Jyväskylän kaupunki) ja Päijänteen Unescon biosfääritunnus (ProPäijänne). CORElla oli oma pöytäständi tapahtuman Järvipäivät-osastolla.

Järvipäivistä julkaistiin huhtikuussa 2020 COREn ja PRV:n yhteistyössä toimittama [kirja](#). Järvipäivät sai jatkoa vuonna 2021 Saarijärvellä.

Vaikuttavuutta energia-alalla

Kohti ruohonjuuritason ja valtionhallinnon vuoropuhelua kansalaisten roolista energiatoimijoina

Yksi COREn tapaustutkimuksista paneutui kansalais- ja muiden toimijoiden yhteistoiminnan kehittämiseen kansalaisenergiaa käsittelevän tiedon tuotannossa ja päätöksenteossa. CORE järjesti keväällä 2020 yhteistyössä SET-hankkeen, ympäristöministeriön ja työ- ja elinkeinoministeriön kanssa aiheesta dialogiprosessin, jonka tavoitteena oli tuottaa konkreettista tietopohjaa lainsäädännön toimeenpanoon sekä kaupunkien ja kuntien energiatyöhön. Osallistujat olivat kansalaisenergian edistymiseen aktiivisesti vaikuttavia viranomaisia, yrityksiä, yhdistyksiä ja kansalaisia. Tuloksista on julkaistu [raportti](#) ja [politiikkasuositus](#).

Ylikansallista vaikuttamista

CORE on myös toiminut asiantuntijatukena Euroopan unionin arvioinnissa koskien jäsenmaiden toimia uusiutuvan energian edistämiseksi. CORE on tarkastellut Suomen osuutta eurooppalaisten tutkimuslaitosten yhteistyönä tehdyissä [raporteissa](#), jotka toimivat teknisenä apuna uusiutuvien energialähteiden edistymistä koskevan EU:n viidennen arviointiraportin (2020) toteuttamisessa.

CORE-hanke konsultoi Tokiossa Japanin ydinjätetoimisto NUMO:n tilaisuudessa toimiston henkilökuntaa ja muita alan toimijoita vuonna 2018. Toisessa Tokiossa järjestetyssä symposiumissa käytiin vastaavasti eri toimijaryhmien kesken keskustelua Suomen ja Japanin ydinjätehuollon malleista. Kiotossa pidetyssä seminaarissa Suomen, Saksan ja Japanin ydinvoimapolitiikoista. Kioton seminaarin järjestivät Osaka School of International Public Policy ja Society for Contemporary German History in Japan.

Kaivostoimijoiden vuoropuhelua kyselytulosten äärellä

CORE-hanke on pyrkinyt edistämään kansalaisjärjestöjen ja muiden toimijoiden vuoropuhelua kaivosalalla. Hankkeen tutkijat kokosivat yhdessä Suomen Akatemian tutkimusohjelman Mineraalivarat ja korvaavat materiaalit (MISU) kanssa Akatemiassa tammikuussa 2018 pidettyyn tiedotus- ja keskustelutilaisuuteen edustajia mm. Suomen luonnonsuojeluliitosta, Suomen Kaivannaisteollisuus ry:stä, Työ- ja Elinkeinoministeriöstä ja Geologian tutkimuskeskuksesta.

4. Havainnot konkreettisista vaikutuksista

Maakuntahallintoon vaikuttaminen

Keski-Suomen liiton edustajien mukaan yhteistyöllä on ollut vaikutusta liiton toimintamallien uudistamiseen. Yhteistoiminnan myötävaikutuksella Keski-Suomen Liitto valtuutti [Keski-Suomen maakuntaohjelman toimenpidesuunnitelmassa](#) 2019–2020 kansalaisjärjestöt tekemään konkreettisia toimia Vesistöjen arvostuksen kohottamiseksi.

Järvipäivät-tapahtuman järjestäminen osana suurta messutapahtumaa (11 000 kävijää) onnistui. Järvipäivien kutsuvierastilaisuuteen saapui 158 kutsuvierasta. Tilaisuudessa puhujina olivat mm. maakuntajohtaja **Tapani Mattila**, Jyväskylän kaupunginjohtaja **Timo Koivisto** ja Jyväskylän yliopiston rehtori **Keijo Hämäläinen**. CORE-hanke dokumentoi kutsuvierastilaisuutta.

Tapahtuman erityisinä vaikuttimina olivat kansalaisyhteiskunnasta nousseet vesistöjä koskevat huolet ja kansalaisyhteiskunnan merkitys vesistöjä koskevan päätöksenteon osana sekä kansalaisosallistumisen tärkeyden näkyväksi tekeminen. Tapahtumassa luotiin monipuolisia yhteyksiä: tapahtuman kutsuvierastilaisuuden kautta mm. alueen korkeimpien virkamiesten suuntaan ja toisaalta järjestetyn ”Vesistöongelmaan uusi ratkaisu” -paneelikeskustelun avulla muihin tutkijoihin, virkamiehiin ja toiminnanharjoittajiin, sekä edelleen paneelin yhteydessä toteutetun kyselyn kautta vesistöistä huolta kantaviin kansalaisiin.

Järvipäivien järjestelytoimikunnassa mukana olleen Pro Päijänne -yhdistyksen hanke Päijänteiden biosfääritunnuksen saamiseksi on jatkunut yhteistyössä Jyväskylän yliopiston kanssa. [Päijänne Biosfääriksi](#) -hankkeessa valmistellaan hakemus, jolla haetaan Päijänteelle biosfääri-alueen tunnusta UNESCO:n MAB (Man and the Biosphere) -ohjelmasta. Hanke toteutetaan 1.9.2021-31.8.2022 välisenä aikana. Onnistuessaan Päijänteestä tulee Suomen kolmas biosfäärialue.

Pelastetaan Reittivedet -yhdistyksen toiminta on jatkunut ja saanut jossain määrin uusia, hankkeiden kehittämiseen, mm. resurssien ja verkostojen hankkimiseen liittyviä piirteitä. PRV:n uuden hankkeen ”Taimen takaisin Saarijärven reitille” ympärille rakennettiin em. Järvipäivät 2021 -tapahtuma. Tilaisuus pidettiin 13.8.-15.8.2021 Saarijärvellä. [Yhteistoiminnallisessa tilaisuudessa](#) olivat mukana Saarijärven kaupunki, energiayhtiö Vattenfall, Metsäkeskus, Jyväskylän ammattikorkeakoulu & Kehittämisyritys Witas Oy sekä Saarijärven vesialueen osakaskunta ja CORE-hanke.

Uusia CORE-tutkimukseen pohjautuvia opetussisältöjä tuotettiin Jyväskylän yliopiston Yhteiskuntatieteiden ja filosofian laitoksen kurssille ”Kansalaisyhteiskunnan teoriat” ja ”Energia ja yhteiskunta”. Ensin mainitun kurssin suorittaa vuosittain 20-40 opiskelijaa ja jälkimmäisen 30-60 opiskelijaa. Lisäksi Core on yhteistyökumppanina Jyväskylän yliopiston 2021 käynnistämässä Planetaarinen hyvinvointi -MOOC (Massive Online Open Course) -opintokokonaisuudessa. Kurssille on ilmoittautunut 884 opiskelijaa (163 loppuun suorittanutta 12/2021) ja opintokokonaisuuden ensimmäinen, jo julkistettu osio palkittiin vuoden 2021 EduFutura -opintokokonaisuutena. EduFutura Jyväskylä on Jyväskylän koulutus kuntayhtymä Gadian, Jyväskylän ammattikorkeakoulun ja Jyväskylän yliopiston koulutuksen, tutkimuksen ja kehittämisen yhteisö.

Yhteinen tiedontuotanto kansalaisten roolista energiamurroksessa

Kansalaisenergiaa koskeva dialogiprosessi tuotti energia-alan toimijoiden kesken jaettua näkemystä kansalaisenergian esteistä ja potentiaalista. Mukana olivat TEM ja YM, joilla on

merkittävä rooli kansalaisenergiaa koskevien hankkeiden ja politiikkatoimien edistämässä. Keskeisiä tuloksia päätyi mukaan laajemman tutkijajoukon [politiikkasuositukseen](#), joka tähtäsi vaikuttamaan poliittiseen keskusteluun 2021 kuntavaalien alla.

Kaivosalan vaikuttavuus

Kun tammikuun 2018 tilaisuudessa esiteltiin uusimman kaivosasennetutkimuksen tuloksia, Suomen luonnonsuojeluliitto, Suomen Kaivannaisteollisuus ry., Työ- ja Elinkeinoministeriö ja Geologian tutkimuskeskus kävivät dialogia kaivosalan kysymyksistä. Suomen Akatemia julkaisi tilaisuuden yhteydessä mediatiedotteen, jonka pohjalta suomalaiset tiedotusvälineet uutisoivat kyselytutkimuksen tuloksia. Suomen kaivosasennetulokset välittyivät myös kansainvälisen National citizen attitudes toward mining –[tutkimusohjelman](#) eri osapuolille.

Ylikansallista vaikuttamista

CORE tarkasteli Suomen osuutta eurooppalaisten tutkimuslaitosten yhteistyönä tehdyssä [raportissa](#), joka toimi teknisenä apuna uusiutuvien energialähteiden edistymistä koskevan EU:n viidennen arviointiraportin (2020) toteuttamisessa.

Ydinjätehuollon suomalaisen mallin sosiaalisista ulottuvuuksista pidetyt luennot, symposiumit, seminaarit ja neuvonpidot keväällä 2018 antoivat eväitä Japanin pyrkimyksille rakentaa yhteistoiminnallisempaa mallia ydinjätehuollon kehittämiseksi.

5. Tavoiteltu vaikuttavuus ja konsortion saavutukset tällä hetkellä

Yhteistoiminnalliset osallistumiskäytännöt ovat maankäytön ja luonnonvarojen käytön suunnittelussa Suomessa vielä harvinaisia. Tavoitteena on tapaustutkimusten ja tuloksia kokoavan tiekarttatyön kautta edistää niiden yleistymistä. Järjestöjen, yhteisöjen ja kansalaisaktiivien näkökulmista yhteistoiminnallisuuteen on saatu ymmärrystä erityisesti kansalaisyhteiskunnan toimijoille järjestetyssä tiekarttatyöpajassa. CORE-tutkijat pyrkivät hankkeen päätyttyäkin tukemaan yhteistoiminnallisempaa maakunnallisen suunnittelun kehittämistä. Tavoitteena on myös jatkaa kansalaisjärjestöjen toiminnan seuraamista ja järjestöjen avustamista niiden pyrkiessä edistämään kansalaisten mahdollisuuksia vaikuttaa yhteisten ongelmien ratkaisemiseen suunnitteluprosessien ja suoran toiminnan kautta.

Yhteistoiminnallisempi energiapolitiikka

Nykyisellään uusiutuvan energian edistämiseen liittyy paljon tiedon epäselvyyttä, epävarmuuksia ja avoimia kysymyksiä. Kansalaisten aktivoituminen energiemarkkinoilla uusissa tuottajan ja omistajan rooleissa on kansainvälisten kokemusten valossa potentiaalinen kiistojen aihe Suomessakin. Tavoitteena on ollut mm. Smart Energy Transition - STN-hankkeen työtä täydentäen auttaa erilaisia toimijoita omaksuma yhteistoiminnallisia toimintatapoja ratkaisujen luomisessa uusiutuvan energian edistämiseen. Työ jatkuu COREn jälkeen mm. Suomen Akatemian Digi-Decarbon-hankkeessa. Samalla pyritään edelleen luomaan yhteistä ymmärrystä erityisesti kansalaisten toiminnan merkityksistä ja tavoista tehdä uusiutuvan energian edistämistä yhdessä eri osapuolille helpommaksi ja houkuttelevaksi.

6. Tahattomat vaikutukset ja muutokset konsortion toimintatavoissa

Työ eteni suunnitelman mukaan.

7. Vaikuttavuuden saavuttamiseksi tehty tutkimustyö

Husu, H-M. & Salo, M. (2021) The Formation of Feed-in Tariffs and the Emergence of Wind Power in Finnish Routine Corporatism: Favouring Economics of Large-Scale Energy Production. Environmental Politics.

Huttunen, S., Salo, M., Aro, R. & Turunen, A. (2020). Environmental citizenship in geography and beyond. Fennia – International journal of Geography, 198(1-2), 196-209.

Jartti, T., Litmanen, T., Lacey, J. & Moffat, K. (2017). Finnish Attitudes Toward Mining. YFI Publications 4. Jyväskylän yliopisto. Saatavilla: <https://jyx.jyu.fi/handle/123456789/56561>

Konttinen, E., Salo, M. & Möttönen, S. (2019). Kansalaiskyselyllä saadaan selville, mistä turpeennoston paikalliset kipupisteet rakentuvat. Tiededebatti. Versus-verkkolehti. 22.2.2019.

Konttinen, E., Salo, M. & Möttönen, S. (2018) Turvetuotannon sosiaalisen toimiluvan menetys Saarijärven reitillä. Alue ja Ympäristö 47(1), 62-78.

Kortetmäki, T., Puurtinen, M., Salo, M., Aro, R., Baumeister, S., von Bonsdorff, P., Dufлот, R., Elo, M., Halme, P., Husu, H-M., Huttunen, S., Hyvönen, K., Karkulehto, S., Kataja-aho, S., Keskinen, K.E., Kokko, K., Maksimainen, J., Matero, R-M., Mäkinen, T. Näyhä, A., Okkolin, M-A., Perälä, T., Purhonen, J., Raatikainen, K.J., Raippalinn, L-M., Salonen, K., Savolainen, K., Tuittila, S. & Kotiaho, J.S. (2021) Planetary Well-being. Humanities and Social Sciences Communications. 8:258.

Lukkarinen, J., Marttila, T., Saarikoski, H., Auvinen, K., Faehnle, M., Hyysalo, S., Kangas, H-L., Lähteenoja, S., Peltonen, L., Salo, M. (2020) Taloyhtiöistä tulevaisuuden energiatuottajia – Muutospolut vuoteen 2035 ja murrosareena tiedon yhteistuotannon menetelmänä. Suomen ympäristökeskuksen raportteja 39/2020.

Meriluoto, T. & Litmanen, T. (toim.) (2019) Osallistu! Pelastaako osallistaminen demokratian? Vastapaino, Tampere.

Möttönen, S, Konttinen, E. & Salo, M. (2020) Keskisuomalainen turveprotesti - Pelastetaan reittivedet -yhdistyksen tarina. Yfi julkaisuja - Yfi Publications 8. Jyväskylän yliopisto.

Möttönen, S., Konttinen, E. & Salo, M. (2016). Ei vettä rantaa rakkaampaa – Aukkaiden arvioita Saarijärven reitin tilasta ja muutoksista. Keski-Suomen liitto. Sarja B 203. ISBN 978-951-594-487-0, sähköinen. Jyväskylä: Keski-Suomen liitto.

Navigant, A Guidehouse Company (Koper, M., Klessmann, C., Sach, T., Lotz, B., Jakob, M., & Pohl, A.); Fraunhofer ISI (Breitschopf, B., Billerbeck, A., Zheng, L., & Kühnbach, M.); TU Wien (Resch, G., Liebmann, L., & Schöniger, F.); REKK (Bartek-Lesi, M., Kerekes, L., Horváth, G., & Dézsi, B.); CASE (Perzanowska-Szymczak, J., Zubel, K., Meeliste, S., Salo, M., Rosa, M., Grigiene, M., Ferreira, P., & Ivan, V.) (2020). Technical assistance in realisation of the 5th report on progress of renewable energy in the EU. European Commission. Brussels. Saatavilla: <https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/d557041f-11be-11eb-9a54-01aa75ed71a1/language-en/format-PDF/source-166348766>